

1526-1740

HABSBURKOVÉ

ZEMĚ KORUNY ČESKÉ VE STŘEDOEVROPSKÉ MONARCHII

VÁCLAV BŮŽEK
ROSTISLAV SMÍŠEK
(eds.)

Kniha vychází v rámci výzkumného centra Habsburkové v dějinách českých zemí raného novověku, jehož řešitelem je Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Lektorovaly: doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc., doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

© Beatrix Bastl, Simona Binková, Lenka Bobková, Václav Bůžek, Ivo Cerman, Iveta Coufalová, Tomáš Černušák, Ivana Čornejová, Jiří David, Jaroslav Dibelka, Petr Fidler, Markus Gerstmeier, Jaroslava Hausenblasová, Mark Hengerer, Mlada Holá, Jiří Hrbek, Josef Hrdlička, Ondřej Jakubec, Pavel Král, Markéta Křížová, Jiří Kubeš, Václav Ledvinka, Pavel Marek, Eduard Maur, Jiří Mikulec, Géza Pálffy, Radmila Prchal Pavlíčková, Friedrich Polleross, Kateřina Pražáková, Jitka Rauchová, Peter Rauscher, Anton Schindling, Rostislav Smíšek, Vladimír Urbánek, Irena Veselá, Vít Vlnas, Petra Vokáčová, Margarete Wagner, Miroslav Žitný 2017

Cover © Vladimír Vimr, 2017

Typo © Bohuna Broumová, 2017

Maps © Jaroslav Synek, 2017

Všechna práva vyhrazena
All rights reserved

ISBN 978-80-7422-572-7

V.

Stopy habsburské doby

Malá dvorská reforma Ferdinanda III.

Malá dvorská reforma Ferdinanda III. z let 1651–1652 představovala důležitý přelom v dějinách císařského dvora. Až do této doby sloužily k regulaci služebních povinností a chování dvorské řády z let 1527–1537, zřídka přepracovávané instrukce pro větší instituce a často aktualizované instrukce pro jednotlivé nositele úřadů.²⁸¹ K tomu se ještě připojovaly více či méně systematicky utvářené a uchovávané poznámky k protokolům jednotlivých událostí a rozhodnutí. Zatímco některá z těchto akt zůstala archivována v úřadech, jiná byla rozeseta po soukromých archívech dvořanů. Klíčovou skutečností byl velký význam praxe, neboť dvořané se svých funkcí ujímali bez předchozího školení a jejich vykonávání se učili doslova za chodu.²⁸² Navíc zasahovali do provozu dvora panovníci, kteří zvláště na počátku své vlády prováděli změny. Ty se převážně týkaly počtu dvorského personálu a jeho přístupu k vladaři.²⁸³

Panovnický dvůr, který se silně orientoval na tradiční praxi, si dlouho vystačil se zmíněným normativním základem. Ovšem za vlády Ferdinanda III. získala tato praxe trhliny. Od roku 1648 sídlil dvůr více let v Linci, Praze, Řezně a Bratislavě, nikoli však ve Vídni.²⁸⁴ Vyplenění Pražského hradu a roky finanční tísně zanechaly mezery ve sbírkách císařského stolního stříbra.²⁸⁵ Kromě toho v krátkém období zemřeli dvořané, kteří předtím zaujímali klíčové pozice. Náležel k nim nejvyšší hofmistr Maxmilián z Trauttmansdorffu (1650), jeho zástupce (sám v úřadě nejvyššího hofmistra císařovny) František Kryštof Khevenhüller (1650) a nejvyšší komorník Jan Rudolf z Puchheimu (1651).²⁸⁶ Brzy potom se vyjádřil císař, že „*staré dobré dvorské řády poněkud upadají, vkrádají se do nich různé nepořádky*“, a pověřil přední dvořany vypracováním reformy. Ta měla obnovit starý řád a současně přizpůsobit císařský dvůr novým poměrům.²⁸⁷

Dvořané zjistili, že systematická regulace dvora není možná kvůli jeho komplexnosti stejně jako stále se proměňujícím poměrům. Navrhli proto přepracování instrukcí a vytvoření místa sekretáře při úřadu nejvyššího hofmistra. Ten měl být ustanoven, aby „*všechny úřední věci byly zaregistrovány, zaprotokolovány, udržovány v pořádku a napříště se mohla nalézt dobrá informace o všech minulých záležitostech a vše mohlo probíhat ve větším pořádku*“.²⁸⁸ Sekretář, který ve své funkci skutečně působil nejpozději od roku 1652,²⁸⁹ založil vedle ceremoniálního protokolu (*Zeremoniallprothocoll*)²⁹⁰ protokol dvorských instrukcí (*Hoffinstructionsprothocoll*).²⁹¹

spolupracoval na knize instrukcí vedené od roku 1652²⁹² a spravoval již déle vedený protokol dvorských stran (Hofparteienprothocoll).²⁹³ Oproti starému pořádku došlo od přelomu let 1651–1652 k systematizaci a sebezporování hofštátu,²⁹⁴ které propojily dvorské řády, instrukce a části převzaté z praxe. Současně byly od tohoto okamžiku podrobně vedeny informace o ceremoniiálu, instrukcích a dvorských stranách, jež bylo možné později snadno ověřit. Díky výraznému zohledňování precedenčních případů v mnoha oblastech zásadně ovlivnily další praxi a normy císařského dvora.²⁹⁵